

DODJELA ODLIKOVANJA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE PREMA NACIONALNOJ PRIPADNOSTI

Odlikovanja Nezavisne Države Hrvatske (NDH) vrlo su rijetka, dodjeljivana su u kratkom razdoblju, a nakon Drugoga svjetskog rata uništavana su u strahu od represije novih komunističkih vlasti. Poznato je da su odlikovanja NDH vrlo lijepa i kvalitetne izrade. U njihovoj izradi sudjelovali su istaknuti hrvatski umjetnici toga vremena. Do sada znanstveno poznati podatci o dodjelama odlikovanja NDH tiskani su u Vjestniku ministarstva oružanih snaga NDH i u Narodnim novinama. U ovom radu objavljujemo do sada neobjavljene podatke o dodjeli odlikovanja NDH prema nacionalnoj pripadnosti te ih uspoređujemo sa do sada objavljenim podatcima. Vodstvo NDH koncem travnja 1945. na čelu s poglavnikom Antom Pavelićem donijelo je odluku o općem povlačenju hrvatske vlade, vojske i nacionalnih dje-latnika te su za nekoliko dana spaljeni svi dokumenti i sve ono što bi neprijatelju moglo poslužiti za progone ljudi. Nakon uspostavljanja komunističkih vlasti 1945., UDBA je dio zaplijenjenoga povijesnog materijala koji nije uništen iz Arhiva za odlikovanja NDH prebacila u Beograd i tim se materijalima izgubio trag. Podatci o dodjeli odlikovanja u NDH pronađeni su u Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja koji je evidentirao dodjelu do 30. lipnja 1944. Prema podatcima Brojtitbenog izkaza – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. ukupno je dodijeljeno 51899 odlikovanja NDH. Hrvatima je dodijeljeno 31084 odlikovanja, a inozemnim građanima 20815 odlikovanja. Od inozemnih građana, Nijemcima je dodijeljeno 19175 odlikovanja NDH, Talijanima 1024 odlikovanja, Mađarima 154, Rumunji-ma 114, Bugarima 248, Slovacima 69 odlikovanja, Fincima 21 odlikovanje, Španjolcima 3 odlikovanja, Francuzima 3 odlikovanja, Argentincu jedno odlikovanje, Rusima 2 odlikovanja i Dancu jedno odlikovanje NDH. Iz tih podataka u tablicama vidljivo je da je vrlo mnogo odlikovanja dodijeljeno stranim državljanima, osobito Nijemcima. Također je uočljivo da su Hrvati dobivali vrlo malo „visokih odlikovanja“. Podatci iz Brojtitbenog izkaza - redova odlikovanja znatno su pridonijeli spoznaji o tome koliko je zapravo dodijeljeno odlikovanja NDH te o tome kakva je „politika“ dodjele odlikovanja u NDH bila prema vlastitim građanima i prema stranim državljanima, osobito Nijemcima.

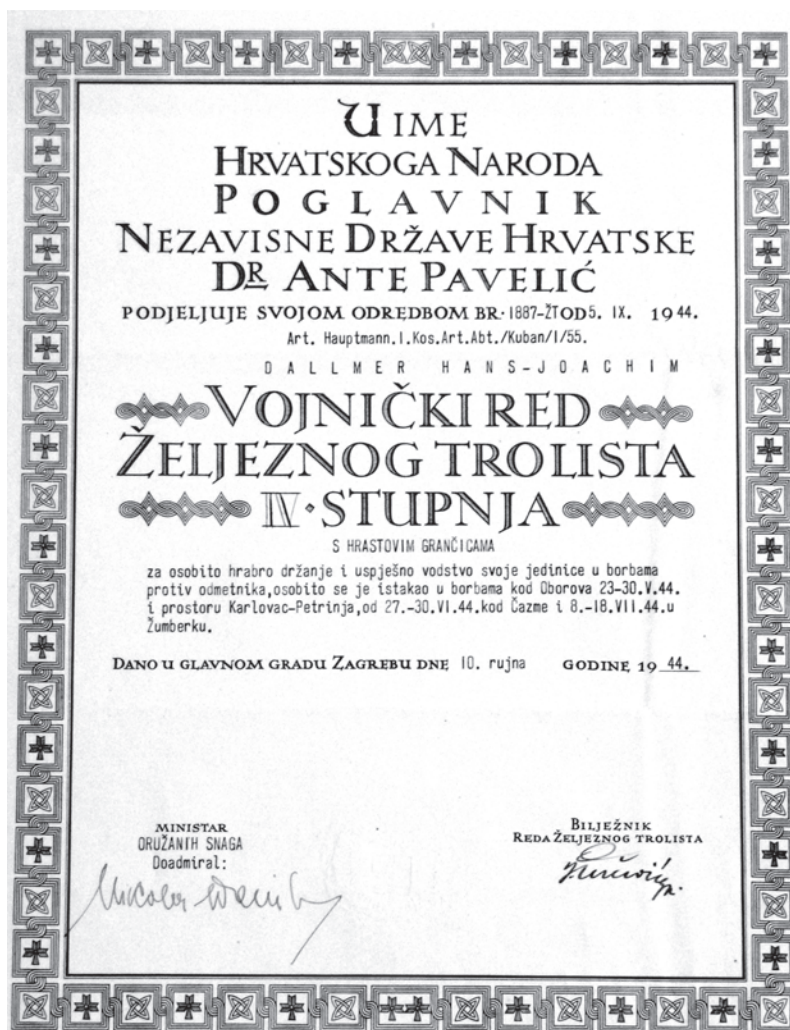
Uvod

Odlikovanja Nezavisne Države Hrvatske (NDH) vrlo su rijetka, dodjeljivanja su u kratkom razdoblju, a nakon Drugoga svjetskog rata uništavana su u strahu od represije novih komunističkih vlasti. Odlikovanja su uništavali čak i njihovi nositelji te njihova rodbina u strahu od odmazde novog režima.¹ Nakon Drugoga svjetskog rata svi tragovi koji bi upućivali na dodjelu odlikovanja NDH, poput povelja o dodjeli, ukaza, fotografija te samih odlikovanja, vodili bi u sigurnu smrt ili dugogodišnju robiju, i onih kojima je odlikovanje dodijeljeno, i onih koji bi bilo kako bili povezani s tim. Poznato je da su odlikovanja NDH vrlo lijepa i kvalitetne izrade. U njihovoj izradi sudjelovali su istaknuti hrvatski umjetnici toga vremena. Najpoznatiji je Ivo Kerdić (1881.-1953.), hrvatski medaljer, autor Kolajne krune kralja Zvonimira i nacrtu Kolajne za hrabrost poglavnika Ante Pavelića. Poznati graver i medaljer Teodor Krivak-Klaužer gravirao

je Kolajnu za hrabrost Ante Pavelića, koja je i kovana u njegovoj radionici. Jakov pl. Machiedo (1891.-1948.), zrakoplovni pukovnik i poglavnikov svečanostnik, autor je nacrtu za Red krune kralja Zvonimira, za Vojnički red željeznoga trolista, a najvjerojatnije i Reda za zasluge te Ranjeničke kolajne. Oto Antonini (1892.-1959.) te kipar Marijan Matijević (1907.-1971.) autori su Spomen-znaka na uspostavu NDH.¹ Akademski slikar i povjesničar umjetnosti Ljubo Babić (1890.-1974.) autor je povelja za odlikovanja NDH. Odlikovanja su nastajala u zagrebačkoj kovnici „Braća Knaus“ u Ilici 15, osim Kolajne za hrabrost poglavnika Ante Pavelića, koja je kovana u Krivakovoj varaždinskoj kovnici. Nakon 1945. godine radionica „Braća Knaus“ konfiscirana je, a njezin je inventar dospio u novoosnovanu „Industrijsku kovnicu Orešković Marko“ (IKOM).¹

Do sada znanstveno poznati podatci o dodjelama odlikovanja NDH tiskani su u Vjestnicima ministarstva oružanih snaga NDH i u Narodnim novinama. Niti u jednom od ta dva službena glasila podatci nisu identični te se pretpostavlja da se u navedenom Vjestniku objavljivao popis odlikovanih vojnih osoba, a u drugom glasilu popis odlikovanih građanskih osoba.¹ U tim glasilima nisu navedene osobe odlikovane Ranjeničkom kolajnom, a odlikovanici Vojničkim redom željeznog trolista oglaseni su samo u Vjestniku ministarstva oružanih snaga NDH. Podatci o odlikovanjima NDH detaljno su opisani u katalogu Borisa Pristera, *Odlikovanja Nezavisne Države Hrvatske*, objavljenom 1997.¹ u nakladi Hrvatskoga povijesnog muzeja, te u katalogu Borne Barca i Siniše Pogačića *Odlikovanja i znakovlje Nezavisne Države Hrvatske 1941-1945*, u izdanju naklade Obol, 1998.² U ovom radu neću iznositi već objavljene podatke o odlikovanjima jer su u oba navedena kataloga vrlo lijepo prikazana. Ovdje prikazujem do sada neobjavljene podatke o dodjeli odlikovanja NDH prema nacionalnoj pripadnosti te ih uspoređujem sa do sada poznatim činjenicama. Odlikovanja NDH danas se nalaze češće u Njemačkoj i Austriji nego u Hrvatskoj. Tome je znatno pridonijela obilna dodjela tih odlikovanja njemačkim građanima tijekom Drugoga svjetskog rata, ali i represija komunizma u Hrvatskoj. Kolekcionari koji skupljaju odlikovanja NDH znaju da su povelje za odlikovanja vrlo rijetke, a ako je gdje sačuvana neka od tih povelja, uglavnom je to povelja za odlikovanje njemačkih građana. Povelje za hrvatske građane jednostavno su nestale. Pretpostavljalo se da su ti dokumenti uništavani, no o tome nije bilo pisanoga traga. Stjepan Crnički, ustaški pukovnik, financijski čelnik u Ministarstvu unutarnjih poslova NDH, koji je preminuo u 104. godini života³, u svojim memoarima „*Moje uspomene*“⁴, Zagreb, 2002., navodi da je vodstvo NDH koncem travnja 1945. na čelu s poglavnikom donijelo odluku o općem povlačenju hrvatske vlade, vojske i nacionalnih djelatnika te su za nekoliko dana spaljeni svi dokumenti i sve ono što bi neprijatelju moglo poslužiti za progone ljudi.^{3,4} Iz tih činjenica vidljivo je zašto su povelje za odlikovanja NDH dodijeljena hrvatskim građanima vrlo rijetke. Nakon uspostavljanja komunističkih vlasti 1945., UDBA je dio zaplijenjenoga povijesnog materijala koji nije uništen iz Arhiva za odlikovanja NDH prebacila u Beograd i njima se izgubio trag. Tek nakon dvijetisućite godine, prema priči beogradskih kolekcionara, pronađeno je u jednom privatnom stanu nakon smrti vlasnika, koji je radio u UDBI, više stotina dokumenta iz Arhiva odlikovanja NDH, razna rješenja i sl. Ti su se dokumenti uskoro nakon toga pojavili na kolekcionarskom tržištu. Prema izjavi jednog od beogradskih kolekcionara (koji me zamolio da ostane anonimn), među nađenim dokumentima bile su samo dvije povelje za odlikovanja NDH. To su dvije povelje, zajedno s kovertama,

dodijeljene njemačkim časnicima unutar 1. kozačke SS divizije, za Vojnički red željeznoga trolista s hrastovim grančicama IV. stupnja (slika 1.), koje su bile pohranjene u Arhivu za odlikovanja NDH i vjerojatno nikada nisu poslone odlikovanim osobama. Podatci o dodjeli odlikovanja u NDH također su pronađeni u Brojtitbenom izkazu – re-dova odlikovanja koji je evidentirao dodjele do 30. lipnja 1944. Ti podatci kružili su privatnim putem, no do sada nisu službeno objavljeni. Stoga ćemo ih u ovom članku objaviti i usporediti sa do sada poznatim podacima objavljenim u Vjestniku ministarstva oružanih snaga NDH i Narodnim novinama.

Slika 1. Jedna od dvije povelje koje su bile pohranjene u beogradskom skladištu UDBE. Povelja na slici dodijeljena je njemačkom časniku u 1. SS kozačkoj diviziji koja se borila na području današnje Republike Hrvatske.

Podatci o dodjeli odlikovanja NDH prema nacionalnoj pripadnosti

Prema podatcima Brojtitbenog izkaza – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. ukupno je dodijeljeno 51899 odlikovanja NDH. Hrvatima su dodijeljena 31084 odlikovanja, a inozemnim građanima dodijeljeno je 20815 odlikovanja. Od inozemnih građana, Nijemcima je dodijeljeno 19175 odlikovanja NDH, Talijanima 1024, Mađarima 154, Rumunjima 114, Bugarima 248, Slovacima 69, Fincima 21 odlikovanje, Španjolcima 3 odlikovanja, Francuzima 3, Argentincu jedno odlikovanje, Rusima 2 odlikovanja i Dancu jedno odlikovanje NDH.

Vojnički red željeznoga trolista

Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Vojničkoga reda željeznog trolista prema nacionalnoj pripadnosti prikazana je u tablici 1.

Red krune kralja Zvonimira

Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Reda krune kralja Zvonimira prema nacionalnoj pripadnosti prikazana je u tablici 2.

Kolajna krune kralja Zvonimira

Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Kolajne krune kralja Zvonimira prema nacionalnoj pripadnosti prikazana je u tablici 3.

Kolajna Poglavnika Ante Pavelića za hrabrost

Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Kolajne Poglavnika Ante Pavelića za hrabrost prema nacionalnoj pripadnosti prikazana je u tablici 4.

Ranjenička kolajna

Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Ranjeničke kolajne prema nacionalnoj pripadnosti prikazana je u tablici 5.

Red za zasluge

Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Reda za zasluge prema nacionalnoj pripadnosti prikazana je u tablici 6..

Rasprava

Uvidom u prethodno prikazane tablice vidljivo je da postoje podatci o dodjeli mnogo više odlikovanja NDH nego što je evidentirano u podatcima Narodnih novina i Vjestnika ministarstva oružanih snaga NDH. Do sada nije poznato da li je postojala objavljena evidencija dodijeljenih odlikovanja NDH nakon 30. lipnja 1944., no s obzirom na odvijanje ratne situacije na području NDH moguće je da takva evidencija nije službeno objavljena, a ako je i objavljena, do sada nije sačuvan poznati primjerak. Podatci o odlikovanjima inozemnih građana jedinstveni su. Nigdje u objavljenim arhivama Trećeg Reicha i ostalih država sila osovine nisu objavljeni podatci o dodijeljenim odlikovanjima NDH njihovim građanima, koliko je nama poznato. Iz ovdje objavljenih podataka vidljivo je da je dodijeljeno vrlo mnogo odlikovanja stranim državljanima,

Tablica 1. Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Vojničkoga reda željeznog trolista prema nacionalnoj pripadnosti

Brojtitbeni izkaz - Redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944.

Vojnički red željeznog trolista	Hrvati	Nijemci	Talijani	Mađjari	Slovaci	Bugari	Rumunji	Finci	Španjolci	Rusi
I. Stupanj s hrastovim graničama	1	6								
I. Stupanj	1	19	1							
II. Stupanj s hrastovim graničama	1	19								
II. Stupanj	6	22	3							
III. Stupanj s hrastovim graničama	49	93	12							
III. Stupanj	65	101	13							
IV. Stupanj s hrastovim graničama	193	251	17							1
IV. Stupanj	419	327	13							1
UKUPNO	735	878	59							2

Tablica 2. Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Reda krune kralja Zvonimira prema nacionalnoj pripadnosti

Brojtitbeni izkaz - Redova odlikovanja

na dan 30. lipnja 1944.

Red krune kralja Zvonimira	Hrvati	Nijemci	Talijani	Mađjari	Slovaci	Bugari	Rumunji	Finci	Španjolci	Francuzi
Velered sa Danicom i hrastovim graničicama		6	4							
Velered sa Danicom i mačevima	5	47	17	4	2	4	4	1		
Velered sa Danicom i hrastovim graničicama	12	6	14	9	6	14	3	4	3	1
I. Stupanj sa zvjezdom i hrastovim graničicama		24	3							
I. Stupanj sa zvjezdom i mačevima	9	79	63	3	3	14		1		
I. Stupanj sa zvjezdom i hrastovim graničicama	1	9	13	6	2	16	2			
I. Stupanj s hrastovim graničicama	16	86	32							
I. Stupanj s mačevima	15	323	130	6	16	25	18			
I. Stupanj		24	26	18	7	46		1		
II. Stupanj s hrastovim graničicama	49	107	23							
II. Stupanj s mačevima	67	370	64	4	12	9	13			
II. Stupanj	6	24	14	10	3	10	3	1		
III. Stupanj s hrastovim graničicama	150	591	105				9			
III. Stupanj s mačevima	305	1301	167	4	7	25	20			
III. Stupanj	65	17	12	3	8	11				
UKUPNO	700	3011	687	67	66	174	75	8	3	1

Tablica 3. Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Kolajne krune kralja Zvonimira prema nacionalnoj pripadnosti

Brojtitbeni izkaz - Redova odlikovanja

na dan 30. lipnja 1944.

Kolajna krune kralja Zvonimira	Hrvati	Nijemci	Talijani	Mađjari	Slovaci	Bugari	Rumunji	Finci	Španjolci	Rusi
Srebrna s hrastovim grančicama	302	607	21							
Srebrna na ratnoj vrpci	396	938	47	4	3	8				
Srebrna na bijeloj vrpci	19	33				5				
Brončana s hrastovim grančicama	697	917	23							
Brončana na ratnoj vrpci	927	1.513	26	14		9				
Brončana na bijeloj vrpci	43	72				10				
Željezna s hrastovim grančicama	723	602	34							
Željezna na ratnoj vrpci	904	1.561	9			10				
Željezna na bijeloj vrpci	24	54								
UKUPNO	4.035	6.297	160	18	3	42				

Tablica 4. Prema Brojitenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Kolajne Poglavnika Ante Pavelića za hrabrost prema nacionalnoj pripadnosti

Brojiteni izkaz - Redova odlikovanja

na dan 30. lipnja 1944

Kolajna Poglavnika Ante Pavelića za hrabrost	Hrvati	Nijemci	Italijani	Mađjari	Slovaci	Bugarji	Rumunji	Finci	Španjolci	Rusi
Zlatna	8									
Velika srebrna	499	179	13							
Mala srebrna	6.523	2.859	42	22						
Brončana	11.789	4.338	42	18						
UKUPNO	18.819	7.376	97	40						

Tablica 5. Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Ranjeničke kolajne prema nacionalnoj pripadnosti

Brojtitbeni izkaz - Redova odlikovanja

na dan 30. lipnja 1944.

	Hrvati	Nijemci	Talijani	Mađjari	Slovaci	Bugari	Rumunji	Finci	Španjolci	Rusi
Ranjenička kolajna										
Pozlaćena s hrastovim granicama	4									
Pozlaćena s tri pruge	13									
Pozlaćena s dvije pruge										
Pozlaćena s jednom prugom	383	1.560								
Željezna s hrastovim granicama	6									
Željezna s tri pruge	60									
Željezna s dvije pruge	246									
Željezna s jednom prugom	4.250	3								
UKUPNO	4.962	1.563								

Tablica 6. Prema Brojtitbenom izkazu – redova odlikovanja na dan 30. lipnja 1944. dodjela Reda za zasluge prema nacionalnoj pripadnosti

Brojtitbeni izkaz - Redova odlikovanja

na dan 30. lipnja 1944.

Red za zasluge	Hrvati	Niemci	Talijani	Mađjari	Slovaci	Bugari	Rumunji	Finci	Španjolci	Francuzi	Danci
Velenađ sa zvjezdom	39	2				5	6	5			
I. stupanj sa zvjezdom	47	7	2			17	9	3			
I. stupanj	66	11	4	5		5	13	1		1	
II. Stupanj	148	15	8	3		2	8	4			1
III. Stupanj	498	15	7	8		3	3			1	
UKUPNO	798	50	21	16		32	39	13		2	1

osobito Nijemcima. Također je objavljeni broj „visokih odlikovanja“ pokazao da su Hrvati dobivali ta odlikovanja vrlo rijetko. Analizirajući ovdje objavljene podatke o dodjeli Vojničkog reda željeznoga trolista, vidljivo je da je najviše odlikovanje toga reda, I. stupanj s hrastovim grančicama, dodijeljeno samo jednom Hrvatu, poglavniku Anti Paveliću, a preostalih šest takvih odlikovanja dodijeljeno je uglavnom njemačkim feldmaršalima i generalima. Također, I. stupanj Vojničkog reda željenoga trolista (tzv. glatki), prema tim podacima dodijeljen je samo jednom Hrvatu, i to vojskovođi Slavku Kvaterniku, 19 takvih odlikovanja dodijeljeno je najvišim njemačkim vojnim časnicima, a jedno takvo odlikovanje dodijeljeno je talijanskom visokom vojnom dužnosniku. Prema nekim podacima, to odlikovanje dobili su i hrvatski generali Rafael Boban te Vjekoslav Luburić.⁵ Možda su ta odlikovanja I. Reda željeznoga trolista (glatkog) hrvatskim generalima dodijeljena nakon 30. lipnja 1944.

Prema tablicama, II. stupanj Vojničkog reda željeznoga trolista s hrastovim grančicama dodijeljen je jednom Hrvatu, a takvo odlikovanje dobilo je 19 Nijemaca. II. stupanj Vojničkog reda željeznoga trolista (glatki) dodijeljen je šestorici Hrvata, a dobila su ga 22 Nijemca i tri Talijana. III. i IV. stupanj tog odlikovanja dodjeljivan je više, no i u dodjeli tih odlikovanja kao odlikovanici prevladavaju Nijemci (tablica). Velered krune kralja Zvonimira s hrastovim grančicama prema Brojtitbenom izkazu dobilo je šest Nijemaca i četiri Talijana, a nije ga dobio niti jedan Hrvat (tablica). To odlikovanje dodjeljivano je najvišim dužnosnicima sila osovine, poput Hermanna Goeringa i Joakima von Ribbentropa.⁶

Velered krune kralja Zvonimira s Danicom i mačevima dodijeljen je petorici Hrvata, a dobilo ga je 47 Nijemaca i pripadnika drugih nacionalnosti (tablica). Od Hrvata se kao odlikovanici spominju generali Vladimir Laxa, Ivan Perčević te Adolf Sabljak.⁷ A od odlikovanika Nijemaca sačuvana je povelja za dodjelu feldmaršalu von Paulusu.⁸ U internetskim podacima navode se hrvatski nositelji odlikovanja I. stupnja Reda krune kralja Zvonimira sa zvijezdom generali Vilko Begić, Fedor Dragojlov, Matija Čanić (slika 2.), Gjuro Gjurić, Artur Gustović, Franjo Lukač, Josip Metzger, Tomislav Sertić, Gjuro Jakšin, Slavko Stanzer.⁷ U usporedbi dodijeljenih I. Redova krune kralja Zvonimira sa zvijezdom te I. redova bez zvijezde, prevladavaju dodjele njemačkim građanima u odnosu na Hrvate (tablica). Tako je i s dodjelama nižih redova toga odlikovanja.

Prema Brojtitbenom izkazu Kolajnu Ante Pavelića za hrabrost više su dobivali Hrvati, a i ti podatci približno odgovaraju podacima objavljenim u Vjestniku oružanih snaga NDH i Narodnim novinama. Nosioci Zlatne kolajne Ante Pavelića samo su Hrvati. Narodne novine navode Marijana Banovca (1942.), Miju Babića (1942.), Juru Francetića (1943.), Jurja Bobinca (1943.), Krunoslava Devčića (1944.), Cvitana Galića (1944.) (slika 3.), Eduarda pl. Bunića Bonu (1945.).¹ Također su dodijeljene Zlatne kolajne zastavi 369 pojačane hrvatske pukovnije¹ te zastavi branitelja Kladnja.¹

Ovdje su objavljeni prvi podatci o dodjeli Ranjeničke kolajne jer se u Narodnim novinama i Vjestniku oružanih snaga NDH ne navode slični podatci. Pozlaćena Ranjenička kolajna više je dijeljena Nijemcima, a željezna Ranjenička kolajna dijeljena je u većem broju Hrvatima. Ostali narodi nisu dobivali to odlikovanje jer se Ranjenička kolajna dodjeljivala od polovice 1943. godine.¹

Red za zasluge također je odlikovanje koje je u velikoj većini dodjeljivano Hrvatima. Dodjeljivao se za zasluge stečene u miru i u ratu. Veleredove sa zvijezdom dobi-

Slika 2. General Matija Čanić, nositelj I. stupnja krune kralja Zvonimira sa zvijezdom. Zapovjednik kopnenih snaga NDH. Osobna fotografija odlikovanoga.

Slika 3. Cvitan Galić, posmrtno odlikovan Zlatnom kolajnom poglavnika Ante Pavelića, heroj hrvatskoga ratnoga zrakoplovstva. Ovo je osobna fotografija Galića koju je s posvetom darovao prijatelju.

vali su uglavnom ministri u vladi (slike 4., 5.) i najviši crkveni velikodostojnici (npr. nadbiskup A. Stepinac). Najzaslužniji građani i vjerski dužnosnici dobivali su I. stupanj sa zvijezdom, I. stupanj te niža odlikovanja Reda za zasluge. Podatci iz Brojtitbenog izkaza - redova odlikovanja znatno su pridonijeli spoznaji o tome koliko je zapravo dodijeljeno odlikovanja NDH te kakva je bila „politika“ dodjele odlikovanja u NDH prema vlastitim građanima i prema stranim državljanima, osobito Nijemcima.

Slika 4. Ministar u vladi NDH Stjepan Hefer pri dodjeli Velereda za zasluge. Slika s lentom i zvijezdom, osobna fotografija odlikovanoga.

Slika 5. Ministar u vladi NDH Stjepan Hefer u svečanoj uniformi sa zvijezdom pri dodjeli Velereda za zasluge, osobna fotografija odlikovanoga.

Literatura

1. *Prister, Boris*, Odlikovanja Nezavisne Države Hrvatske iz zbirke dr. Veljka Malinara. Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 1997.
2. *Barac, Borna i Pogačić, Siniša*, Odlikovanja i znakovlje Nezavisne Države Hrvatske 1941.-1945. Naklada Obol, Zagreb, 1998.
3. *Sagrak, Darko*, Nezavisna Država Hrvatska - Prijepori i mitovi. Vlastita naklada, Zagreb, 2010.
4. *Crnički, Stjepan*, Moje uspomene. Vlastita naklada, Zagreb, 2002.
5. http://hr.wikipedia.org/wiki/vojni%C4%8Dki_red_%C5%BEeljeznog_trolista

6. <http://www.axishistory.com/index.php?id=12112>.
7. http://hr.wikipedia.org/wiki/Red_krune_kralj_Zvonimira
8. <http://www.emedals.com/Pages/DirectSale/DirectSaleItemDetails.aspx?id=2358>

Napomena: sve prikazane fotografije i povelja originalne su i u vlasništvu su autora ovog rada.

SUMMARY

DECORATIONS AWARDED BY THE INDEPENDENT STATE OF CROATIA ACCORDING TO NATIONALITY

Decorations awarded by the Independent State of Croatia (ISC) are very rare, they were only awarded for a short period of time, and after World War II they were destroyed in fear of repression by the new communist authorities. The decorations were even destroyed by their holders and family members in fear of reprisals by the new regime. After World War II all traces that ISC decorations had been awarded, such as charters, decrees, photographs and the orders themselves, led to sure death or many years of imprisonment, both of the decoration holder and of anyone in any way connected with awards. ISC decorations are known to have been very beautiful and well made, designed by prominent Croatian artists of the time. The data known so far about the awards of ISC decorations were printed in *Vjestnik ministarstva oružanih snaga NDH* (News of the Ministry of the Armed Forces of the ISC) and in the official gazette *Narodne novine*. The author does not give data about these decorations that has already published, but shows previously unpublished information about the awards of ISC decorations according to national affiliation and compares this with data published earlier. At the end of April 1945 the ISC leadership, headed by the head of state Ante Pavelić, decided on the general retreat of the Croatian Government, army and civil servants, and during several days all the documents and everything that the enemy might use to persecute people were burned and destroyed. After the establishment of communist power in 1945 the UDBA security service confiscated the undestroyed historic material from the ISC Decorations Archive and transferred it to Belgrade, where all trace of this material was lost. Facts about awards of decorations in the ISC were found in *Brojtitbeni iskaz – redova i odlikovanja* (Enumerating Report – Orders and Decorations), which has records up to 30 June 1944. In this article the author published them and compared them with the data published in *Vjestnik ministarstva oružanih snaga NDH* and in *Narodne novine*. According to *Brojtitbeni iskaz – redova i odlikovanja*, 51,899 ISC decorations were awarded by 30 June 1944: 31,084 to Croats, and 20,815 to foreign citizens. Among the foreign citizens, 19,175 ISC decorations went to Germans, 1,024 to Italians, 154 to Hungarians, 114 to Rumanians, 248 to Bulgarians, 69 to Slovaks, 21 to Finns, 3 to Spaniards, 3 to Frenchmen, one to an Argentinean, 2 to Russians and one to a Dane. These data in tables show that very many decorations were awarded to foreign citizens, especially Germans. They also show that Croats got very few “high decorations”. The records in *Brojtitbeni iskaz – redova i odlikovanja* have greatly contributed to knowledge about how many ISC decorations were in fact awarded and about the ISC “policy” of awarding them, both to their own citizens and to foreigners, especially Germans.